

Doktori vizsga – irodalomjegyzék

SZTE, Történettudományi Doktori Iskola, Jelenkortörténeti és Összehasonlító
Történettudományi Doktori Program
2026.01.08.

1. Történelemelmélet

Tosh, John: *The pursuit of history: Aims, methods and new directions in the study of modern history*. London: Longman, 2002. 26–53., 138–243.*

- A történelem tanulmányozásának és tanításának céljai
- Interpretációs nehézségek és a történeti tudás korlátai
- A történelem és a társadalomtudományok

Carr, E. H.: *Mi a történelem?* Budapest: Osiris, 1993. 7–51.

- A történész és a tények – a társadalom és az egyén

Koselleck, Reinhart: Rendelkezésünkre áll-e a történelem? In: Uő: *Elmúlt jövő. A történeti idők szemantikája*. Budapest: Atlantisz, 2003. 299–319.

- A nyelv mint kontextuális keret; fogalomkritika

Baráth Katalin: *A történetírás terhe*. Budapest: Kijárat, 2021. 239–262.

- A történetírás nyelve

Kalmár Melinda: *Történelmi galaxisok vonzásában. Magyarország és a szovjetrendszer, 1945–1990*. Budapest: Osiris, 2014. 15–21.

- Az ideologikusság változatai

2. Historiográfia (20. század)

Romsics Ignác: *Clio bővületében. Magyar történetírás a 19–20. században – nemzetközi kitekintéssel*. Budapest: Osiris, 2011. 167–244., 356–490.

- Az európai történetírás a 20. században
- A magyar történetírás a 20. század második felében

Dénes Iván Zoltán (szerk.): *A magyar történetírás kánonjai*. Budapest: Ráció, 2015. 66–84., 206–213., 285–317.

- Mesternarratívák változásai a 20. századi magyar történetírásban

Gyáni Gábor: Történetírásunk az évezred fordulóján. In: Uő: *Történészdiskurzusok*. Budapest: L'Harmattan, 2002. 35–58.

- A magyar történetírás a rendszerváltozás után

3. A jelenkortörténet sajátosságai

Bódy Zsombor: Az önmagára irányuló tekintet. Van-e jelenkortörténet, és ha nincs, mi az? *Századok*, 154. évf. (2020) 6. sz. 1293–1316.

- A jelenkortörténet definíciója, elhatárolása, módszertani sajátosságai
- A jelenkortörténetírás fontos szerzői, vitái

Rainer M. János: ...az emlékezet is konfrontálódott a történetírás múltképevel... In: Kovács Kiss Gyöngy (szerk.): *A történész műhelye*. Kolozsvár: Korunk, 2015. 175–183.

4. Az összehasonlító módszer és periodizációs problémák

Tomka Béla: Az összehasonlító módszer a történetírásban – eredmények és kihasználatlan lehetőségek. *Aetas*, 20. évf. (2005) 1–2. sz. 243–258.

- Az összehasonlító módszer fő jellemzői és alkalmazásának lehetőségei a történetírásban

Tomka Béla: A „befejezetlen 20. század” és a „csonka 20. század”. *Aetas*, 25. évf. (2010) 4. sz. 97–106.

- A 20. század hagyományos és újabb periodizációi

5. Régiófogalmak

Szűcs Jenő: *Vázlat Európa három történeti régiójáról*. Budapest: Magvető, 1983.

http://www.tti.hu/images/kiadvanyok/folyoiratok/tsz/tsz1981_3/szucs.pdf

- Kelet-Közép-Európa mint történeti régió

Berend T. Iván: Magyarország helye Európában. In: Ring Éva (szerk.): *Helyünk Európában. Nézetek és koncepciók a 20. századi Magyarországon*. Budapest: Magvető, 1986. 8–38.

- Történeti régiófogalmak és azok kritikája

6. A társadalom- és a gazdaságtörténet egyes aspektusai

Tomka Béla: *Európa társadalomtörténete a 20. században*. Budapest: Osiris, 2009. 25–85., 203–304., 359–394.

- A társadalomtörténet mint diszciplína
- A termékenység, a halandóság és a vándorlások fő trendjei a 20. századi Európában
- A jóléti állam kialakulása és fejlődése
- A gazdasági növekedés hosszú távú meghatározói; gazdasági konvergenciák és divergenciák Európában a 20. században
- Politika és társadalom

7. Nemzetközi összefüggések, globalizáció: hullámok és minőségi változások

Huntington, Samuel: *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*.

Norman: University of Oklahoma Press, 1991. xiii–xv, 3–5., 13–26., 34–46.*

– Beszélhetünk-e globális demokratizálódásról?

Gyulai Attila – Stein-Zalai Juliane: Hibrid rezsimek és a szürke zóna: új válaszok a politikai rezsimek rendszertanának örök kérdéseire. *Metszetek*, 5. évf. (2016) 2. sz. 42–59.

(http://metszetek.unideb.hu/files/metszetek_2016_2_04_gyulai.pdf)

– A hibrid rezsimek főbb jellemzői, az elméleti megközelítések dilemmái; miért fontos a hibrid rezsimekkel foglalkozni?

8. Az európai identitás és az európai egység történeti változásai

Bibó István: Az európai társadalomfejlődés értelme. In: *Bibó István válogatott művei*. 3. köt. Budapest: Magvető, 1986. 8–123.

– Bibó István az európai társadalomfejlődésről

Arató Krisztina – Koller Boglárka: *Európa utazása. Integrációtörténet*. Budapest: Gondolat, 2009. 15–31.

– Az európai integráció fő állomásai

Göncz Borbála: Európai identitás?! *Pro Minoritate*, 23. évf. (2013) 1. sz. 79–95.*

– Az európai identitás jellemzői a 21. század elején

Tomka Béla: Le a szuperállammal? Mítoszok az Európai Unió demokratikus hiányosságairól. *Kommentár*, 11. évf. (2016) 6. sz. 21–28.*

– Az EU működésére vonatkozó mítoszok

9. Nemzetek, nemzetállamok, nacionalizmusok

Győri Szabó Róbert: Fogalmi alapvetés: nemzet, nemzetállam, önrendelkezés, autonómia. In: *Uő: Kisebbség, autonómia, regionalizmus*. Budapest: Osiris, 2006. 19–43.

– A nemzetek kialakulására vonatkozó elméletek

– A nemzetek fejlődésének elemzési szempontjai

– A nacionalizmusok történeti változásai

Brubaker, Rogers: Nemzeti kisebbségek, nemzetiesítő államok és anyaországok az új Európában. *Regio*, 17. évf. (2006) 3. sz. 3–30.

(<http://adatbank.transindex.ro/belso.php?alk=53&k=5>)

– A relacionális és interaktív perspektíva a nemzetek történetének kutatásában

Bárdi Nándor: *Otthon és haza*. Csíkszereda: Pro-Print, 2013. 208–223.

– A Magyarországgal szomszédos országok magyarságpolitikája

10. Ellenségképek és politikai erőszak a jelenkori történelemben

Arendt, Hannah: *Eichmann Jeruzsálemben. Tudósítás a gonosz banalitásáról*. Budapest: Osiris, 2000. (Köv. részlet:
<http://www.c3.hu/~exsymposion/HTML/gonosz/Arendt/szoveg.htm>)
Karsai László: *Holokauszt*. Budapest: Pannonica, 2001. 7–26.
Lengyel Zoltán: *A sors kritikájáról*. Szeged: Tiszatáj Könyvek, 2016. 23–37., 52–62.
Audoin-Rouzeau, Stéphane – Annette Becker: *1914–1918, az újraírt háború*. Budapest: L'Harmattan – Atelier, 2006. 25–58.
Salat Levente: *Etnopolitika – a konfliktustól a méltányosságig*. Marosvásárhely: Mentor, 2001. 53–70.

11. A 20. század nemzetközi konfliktusainak történeti megközelítései

Lundestad, Geir: *East, West, North, South, major Developments in International Relations since 1945*. London: Sage Publications, 2005. 6–8.*
Fischer Ferenc: *A kétpólusú világ, 1945–1989*. Budapest–Pécs: Dialóg Campus, 2005. 15–22., 29–36.
Huntington, Samuel: *A civilizációk összecsapása és a világrend kialakulása*. Budapest: Európa, 2006. 8–28., 53–58., 113–117., 154–156., 176–178.
Békés Csaba: Hidegháború, enyhülés – új megközelítésben. *Külügyi Szemle*, 13. évf. (2014) 4. sz. 3–18.

12. Kelet-Európa a 20. században

Janos, Andrew C.: *Haladás, hanyatlás, hegemonia Kelet-Közép-Európában*. Budapest: Helikon, 2003. 135–159.
– A gazdasági és politikai elmaradottság kapcsolata
Snyder, Timothy: *Véres övezet. Európa Hitler és Sztálin szorításában*. Budapest: Park, 2012. 7–44.
– A „véres övezet” koncepciója: érvek és ellenérvek
Bottoni, Stefano: *A várva várt Nyugat*. Budapest: MTA TTI, 2014. 9–19.
– Kelet-Európa-fogalmak, -megközelítések
Kornai János: *A szocialista rendszer*. Budapest: HVG, 1993. 380–399.
– A klasszikus szocialista rendszer
Kalmár Melinda: *Történelmi galaxisok vonzásában. Magyarország és a szovjetrendszer, 1945–1990*. Budapest: Osiris, 2014. 81–89., 526–527., 540–560., 590–595.
– A kelet-európai térség szerepmódosulásai a szovjet geopolitikai gondolkodásban

13. A globalizáció folyamata és kutatási problémái

Tomka Béla: Globalizáció: megjelenési formák, szakaszok és determinánsok. *Magyar Tudomány*, 184. évf. (2023) 10. sz. 1223–1234.

- A globalizáció fogalma és dimenziói
- A globalizáció történeti alakulása, szakaszai
- A globalizáció okai és következményei

Ritzer, George: *Globalization: A Basic Text*. Chicester: Wiley-Blackwell, 2010. 1–62.*

- A globalizációt övező főbb tudományos viták

Iriye, Akira: *Global and Transnational History: The Past, Present, and Future*. Houndmills: Palgrave Macmillan, 2013.*

- A globális és a transznacionális történetírás

14. Tájékozódás a forrásgyűjteményekben

Rainer M. János – M. Topits Judit – Ulrich Mähler (szerk.): *Vademecum – Jelenkortörténet Magyarország. Vezérfonal az archívumokhoz, kutatási intézményekhez, könyvtárakhoz, egyesületekhez, múzeumokhoz és emlékhelyekhez*. Berlin–Budapest: Stiftung zur Aufarbeitung der SED-Diktatur – 1956-os Magyar Forradalom Történetének Dokumentációs és Kutatóintézete Közalapítvány, 2005.

A korszakra vonatkozó főbb hazai archívumok, hazai és nemzetközi online dokumentumgyűjtemények és adatbázisok ismerete, többek között:

Bencsik Péter: <http://allamszocializmus.lapunk.hu/>

Békés Csaba: <http://www.coldwar.hu/>

www.adatbank.ro; www.adatbank.sk; <http://dda.vmmi.org/>

A megadott munkák tanulmányozását segítik a jelzett szempontok, de ezeken túl is fel kell dolgozni azokat.

A *-gal jelölt tételek elérhetőek a Jelenkortörténeti Program titkáránál.